

PARS SECUNDA.

DE RELIGIONE JUDAICA.

Probavimus in *Institut. philos.* necessariam, sed insufficientem esse religionem naturalem; modo autem statuimus revelationem esse possibilem et necessariam: indicavimus signa quibus illius existentia constare possit. Nunc vero inquirendum est an existat. Quatuor religiones gloriantur se revelationem habere, nempe Judaica, Christiana, Mahumetana et Pagana: unica autem potest esse vera. Fatentur deistae religionem Paganam et Mahumetanam esse falsam. Christiana cum Judaica essentialiter colligata est, imo ad originem mundi ascendit, cum Christus, ipsius caput, a primis patriarchis fuerit expectatus tanquam lapsi protoparentis totiusque generis humani reparator. Itaque sedulo examinandum est quid de religione Judaica, deinde quid de Christiana sentiendum sit. Triplex circa religionem Judaicam proponitur quaestio: 1° an sit vera; 2° an sit divina; 3° quamdiu esset duratura; seu de ejus veritate, divinitate et duratione. Unde in hac parte tria erunt capita, quibus praevium praemittimus caput de religione primæva.

CAPUT PRIMUM.

DE RELIGIONE PRIMÆVA.

Inter recentiores deistas plurimi contendunt hominem e manibus Creatoris prodiisse cum sola facultate cogitandi ac ratiocinandi, et omni cognitione destitutum. In hac hypothesi, homines debuerunt propriis viribus ideas intellectuales sibi efformare, sermonem instituere, societatem inire, ad notionem divinitatis et cultus illi exhibendi devenire. Cum multos conspexerint effectus stupendos in

natura sensibili, causas illorum naturali curiositate quaerentes, varias pro variis effectibus sibi finxerunt, eas velut deos habuerunt; sicque natus est polytheismus, prima omnium religio, cui post plurima secula successit theismus. Ita *Hume* et alii plures. Quid de tali suppositione sentiendum sit per sequentes statuimus propositiones.

PROPOSITIO PRIMA.

Prima religio non fuit polytheismus, sed theismus.

Prob. Si antiquiores mundi annales percurramus, semper videmus populos à perfectiori ad minus perfectam religionem descendere, a *spiritualismo* ad cultum siderum, a cultu siderum ad cultum objectorum sublunarium, ad cultum hominum, ad cultum animalium, ad cultum plantarum, etc. Hoc constat exemplo Chaldaeorum, Persarum, Medorum, Ægyptiorum. Græcorum, Romanorum, et maxime Judæorum, qui certe a theismo sæpe ad polytheismum transierunt. Ergo systema *Hume* aliorumque incredulorum circa originem polytheismi et theismi, non solum destituitur fundamentis, sed contrarium est historiae, et praesertim Moysis narrationi, cujus authenticitatem, integritatem et veritatem mox demonstraturi sumus. Vide *Plaque, Mémoires pour servir à l'Histoire des Egarements de l'esprit humain; Discours préliminaire, ch. 1er.*

PROPOSITIO SECUNDA.

Deus ab initio hominem cognitionibus positivis instruxit, et religionem ei revelavit.

Prob. 1^a pars. Annales Moysis testantur hominem fuisse creatum adultum, cogitantem, loquentem, ratiocinantem: hac igitur sola ratione cuncta evanescent deliramenta incredulorum circa originem humanarum cognitionum et linguarum.

Prob. 2^a pars. Narratio Moysis inducit Deum primos parentes nostros alloquentem, eos docentem, saltem uno præcepto positivo obstringentem, peccatores redarguen-

tem, ad penas damnantem et reparatorem eis promittentem: in tali autem agendi ratione se eis manifestavit et plures veritates eis revelavit. Ergo.

Præterea, religio patriarcharum primorumque hominum exhibetur in Genesi ut pura, sancta, sublimis et veneranda: at talis religio a sola ratione humana sic inveni non potuisset. Etiam si admitteretur nullas in ea exstitisse veritates captum humanum superantes, certum est rationem sibi derelictam non nisi intra multa sæcula ad perfectas hujusmodi notiones divinitatis, cultus illi exhibendi atque præceptorum naturalium pervenire potuisse: quia imo nunquam huc usque devenisset, ut patet exemplo nationum excultissimarum ipsorumque philosophorum qui, ut in Philosophia ostendimus, ope sapientiæ humanæ corpus sanæ doctrinæ circa Deum, religionem et mores efformare non valuerunt. Ergo, etc. Vide *Hooke*, part. 2, art. 3; et *Ergier*, *Traité de la Religion*, t. 1, c. 1.

Insuper, antiquiores variorum populorum traditiones Genesi concordant circa præcipuas primævæ religionis veritates; v. g. quædam reperiuntur vestigia creationis, lapsus hominis, necessitatis mediatoris, ejus promissionis, liberationis per sacrificium obtinendæ, imo et quarundam veritatum christianæ religionis, ut videre est passim in opere periodico dicto, *Annales de philosophie chrétienne*. Ergo illæ veritates, a Deo primitus revelatæ, lapsu temporum, ignorantia ac cupiditatibus deturpatæ sunt: hinc falsæ natæ sunt religiones.

Queritur quid revelatio primitiva continuerit.

R. Continebat veritates duplicis generis: dogmata et præcepta moralia.

1º *Dogmata*, videlicet 1º fidem unius Dei omnipotentis, rerum omnium creatoris et supremi moderatoris; 2º formationem hominis ad similitudinem Dei quoad spiraculum vitæ, mentem scilicet, qua præ cæteris animantibus fuit donatus; 3º lapsum Adami e pristino statu, et posterorum ejus ruinam; 4º promissionem Redemptoris venturi et veniæ per illum obtinendæ. Tria priora clare expressa sunt in libro Geneseos; quartum vero deducitur ex his verbis,

Gen. III, 15: *Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa¹ conteret caput tuum*. Si hæc ultima verba tantummodo sensu litterali intelligerentur, majestate Dei forent indigna; siquidem Deus promitteret solum semen mulieris caput serpentium contritum esse: si e contra sensu metaphórico sumantur, et de liberatione generis humani ex potestate diaboli per serpentem figurati intelligantur, Deum magnifice decent ipsiusque bonitatem ac misericordiam patefaciunt: ergo sic accipi debent. Aliunde divina hæc promissio pluries clarius fuit iterata, v. g. Gen. XXII, 18; XXVI, 4: *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*. Idem constat ex opinione universali circa lapsum humanæ naturæ et promissionem venturi redemptoris. Ergo.

2º *Præcepta moralia*. Ex prædictis dogmatibus plurima sequuntur officia, tum erga Deum, tum erga alios homines, tum erga nosmetipsos, in natura nostra et in essentiis rerum fundata. Dubitare non licet quin Deus ea parentibus nostris simul revelaverit. Id insuper constat ex historia patriarcharum; clare enim videtur in Genesi eos accurate hæc officia naturalia cognovisse: non potuissent autem ea sola ratione tam cito et tam perfecte cognoscere. Ergo.

Præterea, duo saltem præcepta positiva et generalia Deus primis parentibus revelavit, nempe præceptum offerendi sacrificia cruenta et præceptum sanctificandi diem septimum; quamvis enim natura doceat Deum esse honorandum et aliquod tempus cultui ejus consecrandum, sacrificia cruenta non præcipit, nec circumstantiam diei septimi cultui divino consecrandi determinat: attamen semper et ubique sacrificia cruenta fuerunt in usu apud omnes gentes, et dies septima quodam modo cultui divino fuit consecrata, 1º apud Hebræos etiam ante Moysen, ut satis indicant hæc Dei verba in Exodo, XX, 8: *Memento ut diem sabbati sanctifices*; non tam enim præceptum novum Deus his

¹ In textu Hebræo et Samaritano et in cunctis versionibus Vulgatæ antiquioribus, loco *ipsa*, legitur *ipsum*, id est *ipsum semen*. Sic igitur Vulgatæ nostra intelligenda est: *ipsa mulier, per semen suum, conteret caput tuum*.